

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

Голос
адыга

1923-ро ильсум
пътхапам
кынчегъажыгъу кыджыны

№ 224 (22433)

2021-рэ ильэс

БЭРЭСКЭЖЬЙИ
ТЫГЬЭГЪАЗЭМ и 8

ОСЭ ГЬЭНЭФАГЬЭ ИИЭП
КЫХАТЫУТЫГЪЭХЭР ыкы
нэмькы къэбэрхэр
тисайт ижүгъотштых

WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ игъээзет

Адыгейим и Лышъхъэ афэгушуагъ

Урысые зэнэкъоюу «Большая перемена» зыфиорэм теклоныгъэр кыщыдэзыыхъгъэхэмрэ ахэр езыгъаджэхэрэмрэ тыгъусэ Правительствэм и Унэ щафэгушуагъэх.

Іофтхъабзэр кызэуихызэ республикэм икіләеджакло-
хэмрэ истудентхэмрэ зэнэкъо-
кум ичэзыу зэфэшхъафхэм

дэгьоу закышагъэлъэгъуагъ, пшъерыль къинхэр зэштохы-
гъэнхэмкэ ыкыи зэхэфыгъэн-

хэмкэ къулайнагъеу ялехэри нафэ къашыгъэх.

«Кілэцыкъухэмрэ Ытхъо-

хэмрэ алае Урысыем анахъ зэнэкъоюу инэу Ѣыкluагъэм теклоныгъэр шъо кыщыдэшшуагъ. Хэгъэгум и Президентэу Владимиром Путиным кызэриуагъэмкэ, «Большая перемена» зыфиорэм «зэнэкъоюу къодьеу Ѣытэп, хэхъоныгъэмкэ ар амалышу». Гъесэнгъэ зыщызэрагъэгъотирэ гупчэхэм ар ахэхъэ, тихэгъэгу икіләецыкъу пстэуми непэ Ѣылакъэм кылпкырыкъыре ѹофтхъабзэхэм защауштынымкэ, сэнэхъатэу къыхахыщтым агукэ нахь тыраубитэнымкэ амалышу», — кыуагъ Къумпыл Мурат зэнэкъоюу хэлэжъагъэхэм зақыфигъазээз.

Адыгеймкэ мы къыкъэ-
лыкъорэ еджапIэхэу
Мыекъуанэ дэтхэм ачIэс-
хэу теклоныгъэр къидэзы-
гъэхэр:

— Алиса Зоринар (гурьт еджапIэу N 10-р, шүхъафтынэу «Путешествие мечты»), зыгъэхъазырыгъэр гурьт еджапIэу N 17-м тарихъымкэ икілэ-
еъаджэу Ирина Петрушинар;

— Дарья Беляевар (лицеу N 34-р, шүхъафтынэр сомэ мин 200 мэхъу), зыгъэхъазырыгъэр гурьт еджапIэу N 28-рэм физикэмкэ икілэеъаджэу Дарья Скрылевар;

— Никита Чечулиныр (гурьт еджапIэу N 3-р, шүхъафтынэр сомэ миллион), Республике модель гупчэм иметодистэу Евгений Климченкэм ыгъэхъазырыгъ.

Мы ильэсүм апэрэу кілэ-
еджаклохэм ягъусэхэу зэнэкъо-
кум хэлэжъагъэх гъесэнгъэ
зыщарагъэгъотирэ гурьт уч-
реждениехэм ястудентхэри.

(Икілэцыкъухэмрэ Ытхъо-
хэмрэ Ытхъо- ит).

Ныбджэгъу лъапIэхэр!

Тыгъэгъазэм и 6-м къыщегъэжъагъэу и 16-м иэс фэгъэкъотэнагъэ зиIэ къэхэгъу уахътэр Урысыем и Почтэ зэхещэ. Мы уахътэм ти-
гъэзетэу «Адыгэ макъэр» сомэ 794-рэ чапыч 52-кіэ къишъутхыкъын шъульэкъышт. Аш ииндексыр: П 4326-рэ.
Гъэзетэу къишъутхыкъырэр къихъашт 2022-рэ ильэсүм иапэрэ мэзихым къышуIукъишт.

Ныбджэгъуухэр, шъукятах лъэпкъ гъэзетым!

Адыгейм и Лышъхъэ афэгушIуагъ

(ИкIеух).

Адыгэ кIэлэегъэджэ коллежу Хь. Аандырхуаум ыцIэкэ щитым истуденткэхэу текнонгъэр кыдээзыхъгъэр: **Мария Бондаренкэр ыкIи Анастасия Метелевар.** Ахэм сомэ миллион зырыз шуухафтынэу кыратыгъ. МКъТУ-м и Политехнический колледж истуденткэу **Сне-**

жана Селивановам

джаш фэдэу текнонгъэр кыдихыгъ ыкIи сомэ мин 200 фагъэшшошагъ. Ахэм япэшагъэхэр педколледжым информатикэмкэ икIэлэегъаджэу **Елена Новиковамрэ** педколледжым педагогикэмкэ икIэлэегъаджэу Раиса Рубликинамрэ.

Текнонгъэр кыдээзыхъгъэрхэм пэшэнгъэ адзызыхъгъэ,

зыгъэхвазырыгъэ постэуми сомэ мини 100, мини 150-рэ зырыз афагъэшшошагъ.

«Хэушъхафыкыгъэу сафэгушло сшюигыу ыкIи сывзерафэ разэр къэсэло ныбжыкIэхэр зыгъесагъэхэм илпэлэсэнгъэ ин зэрэхэлтэм ыкIи кIэлэцыклюхэм яцыхъэ зытэлтыгъэу, щыгэнгъэям ягыгу кыщыхынным фэгъэхыгъэ иофыгъохэм-

кIэ илпилэгъу афэхъухэрэм», — кыIуагъ Къумпыл Мурат.

КIэлэеджакIохэмрэ кIэлэе гэдэжхэмрэ республикэм и Лышъхъэ ынааэ кызэратыригъэтээр паэ зэрэфэрэзэхэр кыауагъ ыкIи зэнэкьюкум ичээзыхъэ анахъэу агу кынэжыгъэхэм афэгъэхыгъэу кыяотагъ. Зэнэкьюкухэр нахь игъэкотыгъэу зыщикуагъэхэр

Дунэе кIэлэцыкly гупчэу «Артек», Урысые кIэлэцыкly гупчэу «Сменэр», джааш фэдэу кылэу Нижний Новгород.

Мы иофхъабзэм хэлэжьагъэх Адыгэ Республике ипремьер-министре игуадзэу КIэрэшэ Анаур, Адыгэ Республике гъэсэнгъэмрэ шэнгыгъэмрэхэ иминистре иапэрэ гуадзэу Евгений Лебедевыр. Ахэри текнонгъэр кыдээзыхъгъэхэм афэгушуагъэх ыкIи гъэхэгъякэхэр ашынхэу афельеуагъэх.

Шыгу къэтэгъэхыжы: Урысые зэнэкьюкуо «Большая перемена» зыфиорэр лъэныкьо зэфэшхяфхэмкэ зэхажэ: журналистикэмкэ, спортымкэ, тыкъэззыуцуухэрэ дунаим иофыгъохэмкэ, творчествэмкэ, предпринимательствэмкэ, тарихымкэ ыкIи нэмийкIхэмкэ. Мы ильэсэм хэгъэгүм ишьольыр зэфэшхяфхэм якIэлэеджэко миллиони 2,5-рэ фэдиз зэнэкьюкум хэлэжьагъ.

Зэнэкьюкум кыдилытэрэ иофхъабзэм атэгээпсхыахъэу кIэлэцыкlyхэмрэ йэтахъохэмрэ агуягъакэх шэнгыгъэлэх цэрэйхэм, журналистхэм, артистхэм, сурэтышхэм, спортсменхэм, общественнэ движение зэфэшхяфхэм ялтыклюхэм. Зэнэкьюкум щаратыхэрэх аххээх ахьщэ шуухафтынхэр (сомэ мин 200-м кыщегъэжьагъэу миллионым нэс), машокумкэ Москва икынхшэш, Владивосток илонхэм иамал, джааш фэдэу Урысые иапшъэрэ иджапIэхэм ачэхъанхэ хүумэ балл тедээхэр афашынхэр.

АР-м и Лышъхъэ ипресс-къулыкъу

Сурэхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Адыгэ Республике и Лышъхъэ и Указ

Адыгэ Республике и Премьер-министрэ игуадзэ ехыллагъ

Адыгэ Республике и Конституцие ия 78-рэ статья иподпунктэу «П-М» тегъэпсхыахъагъэу **унашьо сэши:**

1. КIэрэшэ Анаур Аслынбэч ыкьор Адыгэ Республике и Премьер-министрэ игодзэ йэнатэ йугъэхъэгъэнэу.

2. ЗыкIэтххээрэ мафэм щуублахъэу мы Указын куучэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республике и Лышъхъэ Къумпыл Мурат къ. Мыеекуапэ, тыгъэгъазэм и 7, 2021-рэ ильэс N 165

КIэлэеджэко миллиони 3,7-рэ хэлэжьагъ

Лъэпкъ проектэу «Гыогу щынэгъончъэхэр ыкIи шэпхъэшIухэм адиштэхэрэр» зыфиорэм кыдыхэлъытагъэу урысые онлайн-олимпиадэу «Гыогу щынэгъончъэхэр» зыцIэр шэкIогъум и 1-м кыщегъэжьагъэу и 28-м нэс егъэджэн платформэу Учи.ру щыкIуагъ.

— Гыогухэм къатехъуххэрэхъу гыогу-шлэгъэхэр нахь макIэ шыгъэнхэр пшъэрэль шхъяаэу зэрэшьтим фэшл лъэпкъ мурадэу агъэнэфагъэхэм ар ахагъэхьагъ. Анахь мэхъанэ зиIэр кIэлэцыклюхэр къэухуумэгъэнхэр ары. Миш елхыгъэу гыогурыклоным ишапхъэхэм афэгъэхыгъэ онлайн-олимпиадэр зэхажагъ. 2021-рэ ильэсэм мыш нахь зиушъомбгъу ыкIи тикъэралыгъ ишьольыр 85-мэ а 1 — 9-рэ классхэм ашеджэрэ нэбгырэ миллиони 3,7-м ехъурэр

иофхъабзэм хэлэжьагъ, — кыIуагъ УФ-м и Правительствэ и Тхаматэ игуадзэу Марат Хуснуллинным.

КIэлэцыкlyхэм ашогъэшIэньониуу компьютерэ джэгукэ шуушэм ильэу олимпиадэр зэхажагъ. Едзыгъуи 8-кэхээрэхэр зэнэкьюкугъэх. Иофхъабзэм икIеух сертификатхэмрэ нэпээпль дипломхэмрэ къазэраторыгъэхэм имызакьюу, щынэгъончъу гыогум зэрэшьизкюштхэмкэ шэнгыгъэ куухэр агьтогъэх.

Онлайн-олимпиадэу «Гыогу щынэгъончъэхэр» зыфиорэр Адыгэ Республике иеджапIэхэм ашэклюфэ гыогурыклоным ишапхъэхэм япхыгъэ зэхажагъ. 2021-рэ ильэсэм мыш нахь зиушъомбгъу ыкIи тикъэралыгъ ишьольыр 85-мэ а 1 — 9-рэ классхэм ашеджэрэ нэбгырэ миллиони 3,7-м ехъурэр

иофхъабзэм постэумки республикэм иеджэко 10761-рэ хэлэжьагъ, аш щыщэу нэбгырэ 6608-р — а 1 — 4-рэ классхэм ыкIи 4153-р я 5 — 9-рэ классхэм арьсых.

ЦЫФХЭМ ЯЩЫЛАКІЭ НАХЫШЛУ ШЫГЬЭНЫР

Къэралыгъом ипащэ пшъэ-
рьльэу къафишыгъэр агъэца-
кізэе, бюджетым епхыгъе чы-

фэу сомэ миллиард 220-м ехуу
шъолъирхэм къафальтэжъи,
ахэм ятыжынкіэ юфхэр нахь

Коммерческэ чыфэ, бюджет зытель шъолъирхэм ар къафэ-
льтыгъэжъыгъен (реструктуризация), ахэм ятыжынкіэ юпшыгъу афэ-
хуу гъеним УФ-м и Президентэу Владимир Путинир къещакло фэхъу-
гъу Федеральнэ Зэлукіэм фигъэхыгъе Джэпсалъэм къышыгъагь.

афагъэпсынкагъэх, нэмикі чы-
фхэм апэуягъехануу сомэ
миллиард 335-м ехуу субъект-
хэм афатупшигъ.

Джащ фэдэу Президентыр
къещакло зыфхэхъгээ лъепкъ
гүхэлхэм ятьэцкіэн епхыгъу
пшъэрыль зэфэшхъафыбэ шъо-
лъирхэм я. УФ-м и Правитель-
ствэ и Тхъаматэу Михаил Ми-
шустиним къызэриуагъэмкіэ,
субъектхэм ябюджетхэр зыпкъ

итынхэм епхыгъе юфыгъоу яэ-
хэр дагъэзыхынымкі юпшы-
гъу афэхуу. Аш пае сомэ
миллиард 30 агъэнэфагъ, шъо-
лъирхэм 45-мэ атырагощэшт.

Ар бюджетым епхыгъу юф
зышхэхэрэм ялэжьапкі къэ-
тигъэним, социалн мэхъанэ
зил юфхъабзэу субъектхэм
ащагъэнэфагъэхэм япхырышын
аналуагъэхъашт.

Шъолъирхэм ябюджетхэр

зыпкъ игъэуцожыгъэнхэм пае
афэтупщигъэнэу мы ильэсым-
кіэ Правительствэм ыгъэнэфэ-
гъагъэр сомэ триллион мэхъу,
— къыуагъ УФ-м и Премьер-
министрэ. — Къэкіощт ильэсми
ащ къышыкіэштэп, ары пакшы,
индексации тшыщт. Пшъэрыль
шъхъаэр цыфхэм ящылакіэ
нахышу шыгъэнэр ары. Шъо-
лъирхэм юпшыгъоу яттырэм
ары лъапсэу илэр.

«Спутник M-р» кіэлэцьыкхэм апай

Коронавирусыкіэу дунаир зэлъизыкүгъэм пешүеклорэ вакцинэу
ильэс 12 — 17 зыныбжь зихэхъогъухэм апае Урысюем къышаугу-
пшысыгъэм «Спутник M» зэреджагъэхэр.

Эпидемиологиекіэ ыкіи
микробиологиекіэ Гупчэу Га-
малей ыцэ зыхырэм ипащэу
Александэр Гинцбург къызэри-
уагъэмкіэ, етыгъо мини 150-рэ
къыдагъэцкыгъах. Апэрэ ушэ-
тынхэм зихэхъогъоу нэбгыре
99-рэ ахэлэжьаг. Вакцинэм
ирегистрацэе ужи лъагъэкл-
тэшт ушэтынхэм шлоигъонгъэ
зилэу нэбгыре миницым ехуу
ахагъэлэжьэшт. УФ-м псауны-
гъэм икъэухумэнкіэ и Мини-
стерствэ къызэрэштагъэмкіэ,
ильэс 12-м зыныбжь шлоигъонгъэ
зихэхъогъухэм зэкіми ар зы-
хальхъаным пай, ау анахъэу
зищыкагъэр уз гъэтэйлъигъэ
зилэхэр ары.

Коронавирусыкіэр цыфхэм
къышаахэхъэгъ апэрэ уахтэ-
хэм ар къэлэцьыкхэмкіэ мы-
щынагъоу ары шлэнгъэлэхъ-
хэмрэ враачхэмрэ къызэрал-
штыгъэр. Ары ыкіи зэрэштыгъ-
эри. Зэкі COVID-19-р къы-
зэолагъэу дунаим тетыр пштэ-
мэ, проценти 5-р ары къэлэ-
цьыклоу е зихэхъогъоу ахэты-
гъэр.

Вирус мэхъаджэм иштаммэу
«дельта» зыфилорэр къышаахэхъэм,
юфхэр дэи къышыгъэх. УФ-м
псауныгъэм икъэухумэнкіэ и
Министерствэ пешүорыгъэшь
медицинэмкіэ къэлэцьыкхэм
афэгъэзэгъе испециалистэу
Лейла Намазова-Барановам
къызэралорэмкіэ, мы штаммыр
къышаахэхъэм зыныбжь ильэс 5-м
нэмисыгъэ къэлэцьыкхэр фэ-
дитлукіэ, аш зыныбжь ехуу гъэ-
хэр фэдицкіэ нахьыбэу сымад-
джэхъ хуу гъэ. Вирусир ахэкы-
жыгъэм, аш къышаахэхъэм ахал-
хэмрэ зихэхъогъухэм апкы-

нэ-лынхэм нахь псынкіэу за-
щаушшомбгью агъеунэфагъ.

«Спутник M-р» къэзүгушы-
сыгъэхэм къызэралорэмкіэ,
ари зихэхъогъухэм тлогъогъоу
ахальхъануу гъэпсигъэ. Нах-
ыжъхэм апае къатупшигъэ
вакцинэм фэд, ау зээтигъор
бэкіэ нахь makl. Ушэтынхэм
къызэрэгъэлэгъуагъэмкіэ, вак-
цинэм процент 93-у ишүаагъэ
къэлэцьыкхэм яим-
мунитет нахь «чанзу вакци-
нэм пэгъокы». Ушэтынхэм
ахэлэжъэрэ нэбгырипш пэпч
пштэмэ, нэбгырибгүмэ ан-
тиителау коронавирусум щы-
зыухъумэштхэр яэ хуу гъэ.

Вакцинэм нэшэнэ хуу гъэу
къышдихъхэрэр ар зыхальхъа-
гъэхэм янахыбэм маклэу зэх-
шлагъэу ары зыуштэгъэхэм
къызэралорэр. Гүшүйэм пае,
мастэр зыхау гъэ чынпэр плъ-
жыы хуу гъэу е хуу гъэу, маклэу
узаа, гъэретынчье юшэу къы-
хэкыгъэ, ау нахь хуу гъэу, пэм
жыы рымыклоу, ашхъэхэр узхэу,
нэгъу-къэтай зэхэтым егуау
зэрагъэунэфагъэр мэкіэ дэд.
Мэфэ зытүүшкіэ ахэр зэкі
текийх.

«Спутник M-р» зыхальхъэ
мыхъуцхэр е нахь klasэу зы-
хальхъан фаехэр аш пыль тхы-
лъым щыгъэнэфагъэх. Зихэ-

хъогъум аллергие зыгорэм
фырилэу, а уахтэм ар лъэшэу
зэхешшэм, пэтхуу-лутхуу хуу-
гъэмэ, нэмикі зэпахырэ уз
къеоплагъэу щитмэ, ахэр тэ-
кынхэ фае. Зыныбжь ильэс
12-м шломыкыгъэхэм ахальхъэ
хууцтэл.

Къэлэцьыкхэм ишү, ижъэжье,
щитовиднэ железам альэн-
къюкіэ дааю илэмэ, шоуцыгъу
узым егъэгумэкынэ, нервнэ
системэр, гу-лутынфэхэр зэ-
щыкуаагъэхэм, уфрасакын фае.
«Аутоиммуннэ» узкіэ альтэхэ-
рэм ашыщ е адэбз уз къызэопла-
гъэхэм мы вакцинэр ахальхъэ
гъэхэм щынагъо хэлэу аш
пыль тхыльым къышело.

УФ-м псауныгъэм икъэухуу-
мэнкіэ и Министерствэ къы-
зэртийрэмкіэ, коронавирусум
пешүеклорэ вакцинэу зихэхъо-
гъухэм апае къашыгъэр шло-
гъоныгъэ зилэхэр ары зыхаль-
хъащтыр, къаигъагъэ хэлъынэу
щытэл. Прививкэм ишын зэ-

рэзэхэшгэштэлэхъэм алаа
хэльэу джыри къаигъэп. Ильэс
15-м зыныбжь нэмисыгъэ къэ-
лэцьыкхэм янэ-ятэхэр ары
прививкэр ашыщт-амышыщтыр
къэзэйлон фаер. Аш фэш медин-
чинэм иофишшэхэм ны-тыхэм
зэдэгүүтээгъухэр адаашынхэ
фаеу шлэнгъэлэхъэм альйтэ.

Министерствэми эзпахырэ
уухэм апэшүеклорэ юфхъа-
бзэхэм афэгъэхъыгъэ федераль-
нэ хэбзэгъэуцгъэм итхагъэр
ялэубытэлэу ильэс 12 — 15
зыныбжь къэлэцьыкхэм янэ-
ятэхэр къемзэгъхэу вакцинэр
ахамылхъащтыр ары къызэ-
ралорэр.

Коронавирусыкіэу дунаир
зэлъизыкүгъэм пешүеклорэ
вакцинэу къэлэцьыкхэм ыкіи
зихэхъогъухэм апае къашыгъэр
нэмисыгъэ къэралыгъуабхэм
ащахальхъануу рагъэжьагь. Гуп-
чэ СМИ-хэм къызэрратырэмкіэ,
США-м щыпсэурэ нэбгыре мил-
лион 12 фэдизмэ ахальхъагь.
Зихэхъогъухэм апае вакцинэр
Канадэм, Зэхэт Араб Эми-
ратхэм, Австралием, Израилем,
Аргентинэм, Чили, Кубэ, нэмисы-
кыбхэм ащаагъедэ.

Китаеу апэдэдэ коронавиру-
сыкіэр къышаахэхъэм къэлэ-
цьыклоу исым ипроцент 85-м
прививкэр афашыгъ, зыныбжь
ильэс 12-м нэсигъэхэм ахаль-
хъануу рагъэжьагь. Аш фэд
Израили. Коста-Рика шлоигъонгъэ
зэрагъэунэфагъэр мэфэ заулэкіэ
уздээгээжьем, вакцинэу «Pfizer»
зыфилорэр зыныбжь ильэс-
и 5 икъугъэхэм ахальхъануу
фитынгъэ уз хуу гъэ.

Европэм икъэралыгъохэм
нахь жъажьэу мы юфыр ашы-
лээжьиат. Германием ильэс
12-м зыныбжь шлоигъонгъэхэм
вакцинэр ахальхъануу шыш-
хъэу мазэр ары унашьор къышы-
дээгээжьегъэр, мэфэ заулэкіэ
уздээгээжьем, вакцинэу «Pfizer»
зыфилорэр зыныбжь ильэс-
и 5 икъугъэхэм ахальхъануу
фитынгъэ уз хуу гъэ.

**Хэутийн
фэзигъэхъазыгъэр
ХҮҮТ Нэфсэт.**

Ильэс Йофшагъ

Шъолъыр гъэорышэнымкэ Гупчэр Адыгеим зыщызэхащагъэр ильэс хүгъэ. А уахтэм республикэм псауныгъэр къэухумэгъэнымкэ и Министерствэ йофшэкэ амалхэр кыдагьотыгъехэу дэлажьэх.

Ащ къыфаконхэу зэрэхүүтэй, гъэхъагъэу ашыгъэхэм афэгъэхыгъэу къылодог АР-м псауныгъэр къэухумэгъэнымкэ иминистрэ иапэрэ гудзэу Максим Коробко.

Псауныгъэр къэухумэгъэнымкэ Министерствэмрэ шъолъыр гъэорышэнымкэ Гупчэр ильэсэу зызэдэлажъэхэрэр сид фэдэу гум къинагъа?

— Дэгьоу а уахтэм юф зэдэтшагъэу сэлэйтэ: мэхъанэшдо илэу ыкчи федэу бэ зэшотхыгъэр, медицинэм фэгъэхыгъээ юфыгъоху цыфхэм къафызэхэтигъэхэри зэрэхтэхэу. Къэралыгъо фэло-фашэхэм я порталкэ, «Инцидент Менеджмент» зыфиоремкэ зыкытыфэзыгъа зэхэрэм яюфхэм язэхэфын тегъэпсыхъэгъэ юфшэнэр зыпкь идгээцуугь. Ахэр псынкэу зэшотхэхэм цыфхэм яупчэхэмкэ джэуапхэр агъотынхэм пае. Мы юфшэним тыкыы

хэлажээ ыкчи тиэптыгъэу щыкэхэрэм ар ядгэгьотынхэм тыпиль, анахьэу елбэтэу зэштохыгъэн фад зыхъукэ.

Оушиюшкэ, шъолъыр гъэорышэнымкэ Гупчэм зэрэдэлажъэрэм министерствэмкэ, цыфхэмкэ имэхъанэ сид фэда?

— Адыгеим псауныгъэр къэухумэгъэнымкэ и Министерствэрэ шъолъыр гъэорышэнымкэ Гупчэмрэ зяздэлжъэньгъэ зэклеми апэу республикэм щыпсэххэрэм мэхъанэшдо зилэлъэхъуиту зэдэгушу гъэгъу адэшыгъэхэнимкэ ишүагъэ къекло. Зы лэнэнкэ, зэшотхырэм фэгъэхыгъэ къэбарыр цыфхэм къафеталуатэ, адрэмкэ, джэуапхэр тэгтөтүжы тэрэзэу тыхэгъуагъэмэ. Зэтэгаша тшлагъэм цыфхэм шуагъэ къафихыгъэмэ. Джаш фэдэу цыфхэм зыкытыфагъазэ ыкчи къафеталуатэ гумэхыгъохэм ялтыгъэу ти-юфшэн тэгъэпсы

шюгъабэ къытынхэм фэш.
— Гушиэм пае, сида къулыкъуитум язэдэлжъэньгъэ къыкэ-къуагъэр?

— COVID-19-м зыкытынхэм шюгъабэ ыкчи амбулаторионэ юпшэгъум бэ дэдэ тегтэуагъэ зыншыхъуагъэ лъэхъаным бэ зыкытфэзигъэзагъэр специалист хэхыгъэхэр амьгъотхэу. Ахэр а уахтэм е ежхэр сымэджа-гъэх, е ковидир къызильынэсынхэм язэштгэхъэх. Клэлэцы-къухэми, ныжь зиэхэми афэгъэхыгъэу зыкытыфагъазэштгэхъэ. Джаштэу Гупчэмрэ тэрийрэ щынэхэн щыпхырытшынхэм хүгъэ «Пчээ зэшохыгъэхэм я Мафэ». Узхэм ягъэунэфынкэ гупчэхэу къэлэцыкъухэм, нахыжхэм атгээпсихыгъа яхэхэм ар пчагъэрэ ашызэхэтшагъ. Фээ постэури къеклопынш, улчээгъэу агъотын, зарагъэрэ улчээгъэу амал ялагь. Нэбгирэ 500-м ехүмэ мы юфхъабзэм къыдыхэлжытагъэу япсауныгъэ аулчээгъэу.

Джаш фэдэу юфхъабзэм «Врачам уупч!» зыфиорэр зэхэтшагъ. Аш къыдыхэлжытагъэу зэпчайжэ шыкэхэм медицинэм щызэлэхшээрэ врачхэм цыфхэм яупчэхэм социальнэ хъытыухэмкэ джэуапхэр къаратыжыгъэх.

Узхэр къэмийгъэху гъэнхэмкэ, ахэр гъэхъужыгъи гъэнхэмкэ пешорыгъэшье шэгъэн фадхэм афэгъэхыгъэу специалистхэм къалотагь, медицинэ юпшэгъур игъом зэбтэгъотын зэрэфаар агурагъэуагь.

Джыри зы проект зэдэгдэхэхэзэхэри — «Герои медики» аш ыццэр. Зыфгъэхыгъэр медицинэм илофышигъэху коронавирусыр къызильынэсыгъэхэм госпитальхэм, унэм исхэу е юпшэгъу псынкэим иамалхэмкэ язэхэрэр арь. Зэдэгушыгъэу-

хэр адэтшытгэх, ковидкэ сымаджэхэр зыгъэхъужхэрэм афэгъэхыгъэ роликхэр дгэхъа-зырытгэхъэх. Ахэр ковиднэ сымэджехэр ашылажхэхэрэр, юзаплэхэм яковиднэ бригадэхэм ахэтхэр, юпшэгъу псынкэ языгъэгъотихэрэр арь. Сэ зэрэслэтиэрэмкэ, цыфхэм ашлэн фад лыгъэ зезихъээ мафэ, сыхыт пепч япсауныгъэ ембэлжхэу тильхэху япсауныгъэ юпшэгъу щыкэхэрэр ар языгъэгъотихэрэр.

Джащ фэдэу чат-ботхэу Telegram-кэ вакцинациемрэ диспансериациемрэ афэгъэхыгъэ къэбархэр къэзынхэрэр дгэхъа-зырытгэхъэх.

Чат-ботхэр щынэхэ зэхъум ахэм арьт къэбархэм афэгъэхыгъэу уччэу къатыхэрэм янчагъэ хэкыгъа?

— Мессенджерхэм арьт чат-ботхэр амалышу нэбгырамбэ къэбархэр псынкэ языгъэзэнхэмкэ. Лъэхъаным диштэрэ обществэу тэзхэдэхм къытырэ амалхэр дгээфедэнхэ фад. Псауныгъэм икъэхъумэн юлээникуи ахэр фэдэгъэорышигъэхэр уахтэм къыгъэуцугъэ шээриль. Арэу зыхъукэ, чат-ботэу ттупшыгъэхэм япшээрильхэр дэгьоу агъэцакхэ ыкчи джыре уахтэм цыф щынэштгээн зигуугь къэтшыгъэ къэбархэм ашымыгъуазэу.

Вакцинацием фэгъэхыгъэу цыфхэм зэкэ ашигэу плон пльэкынта, хяуими джыри псауныгъэр къэухумэгъэнымкэ Министерствэм зыкызыэрэфагъазэрэ горэхэр щынэхэ?

— Лъэнэнкэ постэумкэ къэбархэр икъу алэхэлэй элониры тэрэзэп. Цыфхэм къахэкынхэм

Шъолъыр гъэорышэнымкэ Гупчэм къеты

Адыгеир 01

Гъогуухэр агъэцэкэхэжых

Республикэм икъэлэ шъхьаэ игъогу йахыилым гъэцэкэхынхэр ашэхэх.

Мы мазэм пшэхъо-мыжъо зэхэль зытель гъогу километри 2,5-рэ фэдизым асфалтобетон атыральхьащт. Джаш фэдэу лъэсрыкхэ гъогу километри 5-м клахьэу зэтэргээпсихьащт.

Юфшэнхэр ашэхэх орамэу Курганинэм (Заводскоим щуублагъэу Железнодорожнэм нэс), орамэу Железнодорожнэм (Курганинэм къыщегъэжьаагьэу Некрасовын ыццэ зыхырэм нэс), орамэу Кубанскэм (Пролетарскэм къыщегъэжьаагьэу Некрасовын нэс), орамэу Кольцовын (Пролетарскэм щуублагъэу Курганинэм нэс).

Километри 2,5-рэ хүрээ гъогум игъэцэхжын сомэ миллион 85-рэ пэлүагъэхьащт. Мылькур Адыгеим и Гъогу фондэр чынгэ бюджетынхэм къатуулжыгъ.

Непэрэ мафэм ехуулжээ юфшэнхэр рагъэжьаагъэх. Айзэнэфагъэр зэкэ зэшохыгъэ зыхыуки, мы чынгэхэм уашизеконхэр нахь щынэхъончэ хъущт, джырэ шапхъэхэм адиштэштых. Аш фэдэ пшээрэль къагъэуцу федеральнэ гупчэм, республикэм ипащхэм.

Къинхэм зыкъаригъэуфагъэп

Адыгэхэм ислам динир заштэм, ефэндхэм афэныкъохэ хъугъагъэ. Адыгэ хэкум ис ныбжыкІэхэр Къэбэртаемрэ ІэкІыб къэралыгъохэмрэ ащеджэнхэу агъакІощтыгъэх. Адыгэ кІалэхэм Тыркуемрэ Мысырре гъесэныгъэ ашызэрагъэгъотыштыгъ.

Мысыр щеджэхэрэм стипендие къаратыщтыгъ. Мысыр ипачыыхъэу адыгэ лъапсэ зиагъэм ихъадэгъу къызэсым осыет къафишыкъыгъагъ адыгэ лъэпкыым къыхэкъыгъэху Мысыр щеджэнэу къаклохэрэм яхъщэу бандыкъым кынэрэм щыщ аратынэу. Пачыыхъэм иосыет агъэцакъээ, адыгэ калэхэу Каир дэт университетым щеджэхэрэм стипендие къаратыщтыгъ. Апэрэ Дунээ заом ыпэкіл Тэххутэмекъуае щыщ нэбгырэ 13-мэ апшъэрэ, гурьт дин гъесэнгъэ ялагъ. Мэзыужъэкъо Иляси, Пэрэныкъо Чэrimi ахэм ашыгъяш.

Тәхъутемыкъуае дэссыгъэ дин
лофышІехэм ащыщхэр я 30-рэ
ильэсхэм лажыи-хъакыи ямыІеу
ағъепшынэгъягъэх. Къоджэ ефэн-
дэу Шъеуапціекъо Сэфэрбыий
ахэм къахэфэгъягъ. Щылэнгъэм
къиньбэ зыщыпеккылгъэ хъуль-
фыгъэр динир зэрилэжьырэм
епхыгъеу 1928-рэ ильэсым апэ
Казахстан ащэгъягъ. Инасып
къуыбыти, шлэхэу ибын унагъо
ар къыхэфэжыгъягъ. Ау сабый
12 зиігъээ Сэфэрбый өтлани
1933-рэ ильэсым аубытыгъ.
Кіелпцыкы 12-м щыщэу псаоу
къенгајъэр нэбьыри 6. А уахътэм
ехъуплэу ыпхъу нахыижъ унагъо
ихъэгъягъ. Унагъом ыштхъэ
Пэнэжкыкъуае ащаgъ, ишхъэ-
гъусэу Хъангушаэрэ кіелпцык-
кухэмрэ Инэм дэт хъамбар
горэм чашыхъягъэх. Мэфиш
зытешІэм, Сэфэрбыий ащ къа-
щаgъ. Къыкіельтыкъогъэ мафэм
Шъеуапціекъохэм яунагъуи, нэ-
мыкіхэри орзэ тэккү зэрыль
хъыльээзэшэ мэшлокум рагъэ-
тысьхъэхи, Сыбыр ращэгъягъэх.
Ростов дэжъ къызыщэуухэм,
пщыныижъ зытельхэри, ахэм
яунагъохэм арысхэри зарара-
гъэпскынэу хъамамэм ращэгъя-
гъэх. Үккю нахыкіе зэрямы-
гъусэм Хъангушаgъ гу льти, «А
си Алахъ, си Заурбый тыдэ
хъугъя?» ылоу куюу фежъягъ.

Щынджые щың кіләу Зәрәңкүлкіе заджәштыйгъем къехъутъер къигурлыу, мәшіокумкіе къынъязжыгъ. Заурбый зищыхъағай уарзэм хэлтэу зэречтые-рэр къильгъугъ. Зәрәңкүлкіе шәржынан яна къынъихъынъ-

шъэжэйн яңэ қырихъягъыгъ.
МэшлокукIэ қылэу Томскэ
нағъэсигъэх. Етланэ псыхъоу
Обь зэпырыкIхи, лъэсэу тайга
клонхэу ежьагъэх. Ятлонэрэ ма-
фэм чынышхор афэмышчэу
адыгэ кIэлитлумэ ядунаи ахъо-
жыгъ.

ыгу кіләләцілүхәм къягъуи
чәштүр щырахынә иунә ригъе-
хъагъәх. Хъалыгъу бзыгъе зы-
рызәр картоф гъажъогъе зырыз-
ре ахәм къаритыгъ. Джәхашъом
піз къащафишыгъ. Ау ахәр
аашкіл рәзагъәх, посынкізу хәчъыя
гъәх. Нәфшъагъом дәжъ къы-
гъеүшхи, гъогу төхъажынхәз
зэрэфаер къариуагъ. Япсәүпіз
зыдәгъеэзгъә лъэнәкъори, зы-
дақлохәрәри амышләу, ос куум
хәтхәу чәш-мәфә зауләрә ахәр
джыри klyагъәх, тыгъужъ быу
макъәхәри бәрә къялүщтыгъ
Тхъэм ынешшү къащифи, яунагъо
псаоу кифәжъыгъәх.

Комендантэу Пшеничковымрэ иунагъо исхэмрэ шэмбэт мафээ горэм загъэпскынэу хъамамэмэ къызэкохэм, джыри икьюу ар аягъэллыгъяэпти, Сэфэрбый зэшьхъэгъусэхэр иунэ рищаагъэх.

Комендантым ишьуз унэу зэрыхъагъэхэм ит зэрэцьмыгээм Сэфэрбый ишьхъэгъусэ плем зэрэхэльым гу алъитатъэти, арзыкыцьлыымкэ еупчыгъ. Хъан гуашэ ыгу зэрэузырэр, Сыбыр ичийопс къызэрэмыхурэр лым аш къыфиота.

— Сабыих уиlэу, уишъхъэгъу-

рахыжынэу, кыпфа-
гъэгъунэу сыда узкэ-
мылъалорэр? — ыгуу
бзыльфыгъэр етланы
къэучлакъ.

Унагъом ышъхъэ аш
фэдээ тхыль зэрэлэкин
гъэхъагъэр, джэуапын
зэрежэрэр риложыгъ.
Мы тофымкэ кыдэлэнэү
командантым ар къы-
гъэгүгъагъ. Мазэ тешла
гъэу үизын тхыль къы-
зэрэфыдихыгъэр Пшеч-
ничковым къыриуагъ.
Хянгущэ ыгу зэрэузын
рэм къыхэк'еу кымэфэ-
лыгъу-лыстым лъэсэү
клон зэrimыльэк'ыщтыр
къызыгурьоштыгъэ ко-
мандантым унагъом жээ
къыритыгъ. Сэфэрбий-
шыкуаоу, ныр жэм ильэү
сабый нахык'ишиыр аш-
кыгосхэу, Адамрэ Зас-
урбийрэ жэм къыда-
вээ гъогу къытхажжыгъэх
тъэу Томскэ къэсыгъэх
окукэ унагъор Краснодар
н юльэк'ыщтгъагъэ, ау гъо-
е ялачэп. Якъуаджэ аз

уорыре жэм кындаа чьэхээс гьогу кытхъажыгъэх. Ерагъэу Томскэ къесыгъэх. Мешлокукл унагъор Краснодар нэсын ыльэкыщтъагъэ, ау гьо гупкл ялагъэп. Якуудаджэ азэ зыдашым ныбджэгү кыифэх хуугъэ Владимирэу Петропавловск-Казахскэм щыпсэурэм дэжь ахэр зэклохэм, ахъцекли гъомылапхъэки ар къаделагъэ. Пчыхъэ хуугъэу Шъэуапцэкохэр Краснодар кызызэсвржхэм чэцьир щырахынэу ятшыпхьюу къалэм дэсэм дэжь кыцынууцгъэх. Чешреням ащ къелэцыкхум джанэхэмрэ гъончэдхжхэмрэ афидыгъэх. Къэбар гушуагъор ащ ылхыу.

къоджэдэсхэм альигээсигү.
Кыыкэлтыкігъэ пчэдыхыым
Шъэуапцэкъохэм яунагъо Козээт
зэпрыкыплем дэжь зылохъэм
ялахылхэр псыхъом иадырээ
нэпкэ тетхэу къяжэхэу зэрэшт-
хэр альэгүгъ.

Якъоджэ гупсэ къызыдэфэжь
хэм, яунэкъошту Шъэуапцэкъо-

- Махьмудэ дэжь къыщыуцугъэх
- Къоджедэсхэр зэдеэхи, псынкley Сэфэрбый унэ фагъэпсигъ
- Къинигъуабэмэ апхырыкыгъэх унагъор сыйд фэдэрэ юшшэнэ
- къыгъащтэштыгъэп. Унагъом

- пэлсэү щытыгь. Уз зэфэшхьяаф-
хэм ягъэхүүжынкээ къоджэдэ-
сыбэмэ ишуагъэ аригъекыгь,
ицхутаа дажинчим физ узкиг

Чыгхэтэ лэжынным фэкүлаагь.
Сыбыр кызылкыржыхыг нэүж
ильэситу тешлагьэу Хэргэгү зэ-
ошхор къежагь. Ныбжь зэриэм
ельтыгьэу Сэфэрбий ашт хэлэ-
жагьэп, ау ыкьюу Адам фрон-
тыйн ашагь. Рэбихьати заом
Iухьанэу тхыль кызылфагъэ-
хым, ным фэмыщэчэу ыгуу
кызызтеуцуагь. Къехальэм кызы-
цкирыг уц горэм лъапц! эу
уышылтэубабэмэ, лъакъохэр псы-
быг зэрхэхүэрэр пишашэм кызы-
ралом, пчагъэрэ къехальэм
кluагъэ. Дээ комиссариатым
илюфышэхэм ашт ыльякьо изытет
зальгүйм, зи кырамылоу ядэжь
къагъакложыгь.

Нэмэцхэм Тэхүүтэмькъуа заубытым, нэмэц офицер горэ юнэ кытлысъягъети, яхсылхэм пшъашъэр шье-цыеу афапэштывг аш къемыхъопсэным пае. Ухьтэ тешли тидзэклолхэр нахь къажэхкъуатэхэ зэхъум нэмэцхэр къыклаштэхи, заугъоижьеурагъэжьагь. Нэмэц офицерым пшъашъэм ышэү Заурбый зыдрищэжьэнэу зэрэфааем Рэбихъатгу льитагь. Ар ятэшым дэжь чыагъэ ыш ригъэгъебиль шлонгъоу. Ау ятэшым аш къыриуагь мыхъо-мышлэу кыдэзеклонхэк! пшъашъэм ежь нахь зэрэтешчныхъэрэр. Сыдми нэмэц офицерым Заурбый зыдрищэжьагь.

— Умыщын, сышпхъу, сэры ар, Заурбый ары, — кышшэ-жыңгашыш ымакъа.

Госпиталым къызыщеңээхэ нэүж Адам Ростов агыаклуу, электростанцием иғъэпсүн хэлэжьагь. 1946-рэ ильясым ыкъэхэм адэжь ары икъоджэ гупсэар къызыдэфэжьыгъэр. Зэо ужым Адами Заурбыйи унэгьо дахэхэр ашлагъяа, сабыйхэр къапыхъуагъях. Рэбихати унагьо ихьагь, шъхъэгъусэ фэхъутгъэр фронтовикүү Блэнэгъэпцэ Аңзаур.

Сэфэрбый 1970-рэ ильэсэым
идунай үхъожьыг. Үкъюу Ша-
кири ятэ фэдэу фэлэпэлэсэү
пхъеми, гүучыими пкъыгъо зе-
фэшьхъафхэр ахишыкыыштыгъ.
Къорэлъфэу Аслъан ятэж
игъогу рыхуагъ. Шъэуапц! Экъо
Сэфэрбыйрэ Шакиррэ хъатырэу
къоджэдэсэйбэмэ яунашьхъэ
афаалтыгъ, тенэч афытыраль-
хъагъ. Сэфэрбыйи, ащ ыкъохэри
джыдэдэм щылэжхэп. Ахэм
ягъогу къорэлъфхэм лъагъэ-
къуатэ, ящитхуу арагъалозэ да-
хэв мэлсаух.

АКІЭГЪУ Разыет.

Хэүтүнүүм фэзыгъэхъазырыгъэр ЛЫШЭ Саниет.

КІымэфэ рафтингыр

Зекуабэмэ кыхахырэ зыгъэпсэфыкіэ амалэу Адыгейм илэмэ рафтингыр ашыщ. Ар зыфэдэр зыупльэкү зышоигъохэм япчагъэ ильэс къес хэхь.

Анахьэу ахэр зыпльэгъуштхэр гъэтхэгъэмэфэ лъэхъаныр ары. Рафтингымкіэ ахэр охтэшухэу алтытэ. Зым ыуж зыр итэу кыххэ гъэпщигъехэм арыс зеклохэм псыхью Шхъэгуаша зыкырырагъехыхи. Ау фэшхъаф шъольырхэм афэмьидэу Адыгейм кымамфами рафтингыр зыфэдэр щиупльекун пльэкъышт. Урсыер пштэмэ, зеклохэм апае кымамфэ рафтингыр зыщилажъэрэр тиреспубликэ закы.

— Ары, тикъэралыгъокі зеклохэм апае кымамфэ рафтингыр зиээр тэры нынэп. Гъэмамфэм осрыкому уатетынам ар фэд. Игъом, гъэтхэгъэмэфэ лъэхъаным фэдэу, зыщычынэм цыфыбэ klyapnep, ау тызээнинеу игъо тифэрэп. Тэркіэ ар мыфедэшкоми, тикъулайныгъэ мыкъодыннымкіэ ишо-гъэшко кытэкы, — къелутэ сатышуа, рафтингым пыльэу Владимир Петуховым.

Кымамфэм Шхъэгуашэ зэрэмькуум кыххэкіэу, кымамфэ рафтингыр псы лъхъэнчэ лъагьоу алтытэ. Пстэуми зэлъашлэрэ гранит къушхъэ tlyaklэр икъехып. Чыопс саугъетым илах километри 5 — 6-р гъогууанем кызэлъеу-быты. Кымамфэрэ градусипшым нэс

зичъынэгъэ псым уимыгъэптыкіэнным феш аш тегъэпхъягъэ щигъынхэм яшуаагъ къакло. Пкыышъолыр мэуцыны, ау ишыкіэгъэ фабэр кызызтьрегане.

— Гъэмамфэрэ зыщытльэрэм сантиметритф илужуагъ, ылашхъэхэр кыххэх. Кымамфэрэ аш ычэгъ ыэгопэ klyakou, аши сантиметритф илужуагъэу джыри зы чытэгъальхэ. Іальхэхэри, лъэкъопылхъэхэри джащ фэдэу фабэр. Ахэм язэгъэуун лъаплэу кытфекуми, арэущтэу зэтемыгъэпсыхъа-гъэхэу зеклохэр псым тедгъэхъащхэп, — къело Владимир Петуховым.

Псыхью псынкіэм зыребгъэхыхынныр мышынэгъончьеу алтытэми, инхэри цыкъухэри къуххэ гъэпщигъэмэ арыпльэгъоштых. Пстэури зэлъытгъэр псым игъэпсыкіэрэ цыфыр зэрэфхъязырымрэ. Хэушхъафыкыгъэу рафтингым зыфэзмыгъэсагъэхэр ихыльягъэкіэ я 3-рэ категориори блэклэу гъэхъыльягъэ зыгъууанем тырагъахъэхэрэп. Пстэумики ахэр 6 мэхъух.

— Рафтингыр зыфэдэр саушиштыгъэу щыт, ау гъэмамфэу. Мыщ фэдэу кымамфэу псыхью саушишэрхэйрэп. Гъэшлэгъонир, шылыкъемкіэ,

чынэ тыллагъэп. Псыхью тебэнээз аш тегупшысэнэу уахтэ тилагъэп, — къелутэ Бытырыбиф къикыгъэ зекло Анна Захаровам.

Рафтингым зэгъэушьомбгъуягъэннымкіэ Урысыемкіэ Адыгейр анах чыпэшүхэм ахалтытэ. Республиком ичыопс ар ихьатыр. Мы спорт лъэпкъымкіэ ишыкіэгъэ шапхъэхэр зеклэ Шхъэгуашэ илэх. Алаэр категориори кыщегъэжъагъэу я 6-м нэсэу пэриохъухэр кыххагъэшых. Зэнэкъокуухэр щизэхэпщэштхэмэ, ар шэхъэшү. Аш ишуагъэкіэ ильэс пчагъэ хуягъэу рафтингымкіэ урысые мэ-

хъанэ зиэ юфтухъабзэу «Интеррали Белая» зыфиорэр республикэм щиреклокы.

Рафтингым зеклоным изы лъэныкью ильэс 17-кіэ узэкіэбэжымэ республикэм зыщиушьомбгъоу ыублагь. Аш ишуагъэкіэ тишьольыр ичыопс ифешхъаф лъэныкью зеклохэм кызызфызэуухы. Шхъэгуашэ ылуклоц ифагъэхуу идэхагъэ икуупэ зэрагъэльэхуу. Ау кымамфэ рафтингыр кыххэзыххэрэм, адрэмэ афэмьдэу, осымрэ щыргъукымрэ яхыххэхэр кызызшлэгъыгъэ псыхьюмрэ нэпкъхэмрэ яхъалэмэтигъэ теплээ къяжэ.

ТичыпIэ хъалэмэтхэр

ГъочIэгъэу Нежнэр

Адыгейр чыопс саугъетыбэ зиэ шъольыр бай. ГъочIэгъэу зэфэшхъафыбэу щигъэунэфыгъэхэр зеклохэр пльаплэ кыэзыщэхэрэм ашыщых.

Къушхъэ тхыцэу Iэзэш анах гъочIэгъэ цэрылоу хэтхэм ашыщ Нежнэркіэ заджхээрэр. Лэгъо-Нэкъэ бгытешъом екъурэ гъогум благъэу кіэрльми, псынкіэу гу пъйтэгъуай. Ренэу уцышю мэзыхшом икууплэ хэгъэбыльхъягъэу, гъучыпчэ мыиним аш учещэ, чыопс саугъэт гъэшлэгъонэу Адыгейм илэм ишъэфыпэ ухещэ. Кымамфэрэ аш ыкъоц щыфаб, гъэмамфэрэ щычыгъэштаг. Ильэс ренэм зэмыххокіэ фабэу градусихыр аш чэт. Игъунэгъу Iэзэш гъочIэгъэу

гъэпшагъэмэ, бэклэ нахь цыкъу. Метрибгү икууагъ, метрэ 98-рэ икъыхъагъ. Пстэумики Iахыилплэу зэтэутыгъ. Апэрэм, гъочIэгъэм узэречлахъэу узчиафэрэм, Атаманскэкіэ еджэх.

— Аш ыцлэ итарих блэклэгъэ лэшлэгъум ия 20-рэ ильэсхэм къа-щежжэ. А лъэхъаным кыэзэкк атаманым гъочIэгъэм зыщигъэбыльхъягъэ. Уцуулэу зэрагъэфедэштгъэм ишыхъатэу идэпкъхэри пкIэгъуасэм ыгъэушуцыгъэх, — къелутэ гъо-

чэгъыр зыгъэлэжъэрэ Петр Фешиным. Ильэсбэрэ зеклохэр пльаплэ кызыдаклоцтыгъэр алерэ гъочIэгъэ Iахх за-къор ары. Адрэмэх языхырэ икъыплэр ятлэкіэ сэигъэу, цыф зэпрымыкышунэу гъэптигэгъэ. Ау 2000-рэ ильэсхэм аклэм ар загъэкіэжым, зэпхыплэр агъэктэбзагъ ыкъи нахь шууамбгъо ашыгъ. Аш ишуагъэкіэ гъочIэгъыр зэрэсау къаплыхъанэу зеклохэм амал ялэ хуягъэ.

— Зэпхыплэр бгъуээ дэдагъ. Makлэхыркышьуущтгъэр. Нахыбэмкіэ ар зэрэгэсээгъягъэр ошхым гъочIэгъым кырихыхыштгъэ зялэр ары. Аш ихъатыркіэ гъочIэгъым икууплэ ишыпэ теплээ кызызэтнагъэу кыднэ-сэжъигъигъ, — къелутэ Петр Фешиным.

ГъочIэгъым ия 2-рэ унэ Каралитовэкіэ еджэх. Идэлкъхэм аштырхъэгъэ мыжъо жъэйхэу коралхэм яхыщирхэм ыцлэ къатекыгъ. Псы гъуатклоу къефэххэрэр чыгум тэфэу зызэбгыриутхъэхкіэ, ахэр гъэпсыгъэ мэхъух. Мыщ ыкъоц ныбжж шуулае зиэ сталактихъэмрэ сталагмитхъэркіэ гъэдхагъэ. Теплээ гъэшлэгъонэу яшыгъыр ахэм аштырхъэу ашыщыбэр зэнэ-сэжъигъэхэу кіэсэнышхэр агъэпсых, нахь ныбжжыкалохъэм джыри зызэфакъуудыи, зы хуунхэмкіэ охтэшүу ял.

— Сталагмитхэр ычIэгъкіэ, сталак-тихэр ышъхъагъкіэ кыххэх. Ильэ-сишээм ахэм сантиметрэ заулэ аххэо нынэп. Аш ельтигъэу мыхэм тяпльы-мэ, аныбжь пэблагъэу къитыдзэн тльэкъышт. Нэшэнэ гъэшлэгъонэу ти-тъочIэгъ илэр — ильэс мин 50 — 70-

кіэ узэкіэбэжымэ зэхэогъагъ. Лъэгум чэлээу тызщизекорэ къутафэхэр аш ишыхъатых, — хөгъенефыкы Петр Фешиным.

Одьджынкіэ заджхээрэ гъочIэгъэхыр анах гъэшлэгъонхэм ашыщ. Үцлэ итеплэ къеэшшыпкъэжэ. Одьджынкіэ теплээ илэу гъэпсыгъэ. Аш ишуагъэкіэ макъэр хъуау щэу. Шоигъонызэу зиэм а нэшанэр ыуплэкъуным феш мэкъамэх къэзэтире гъучхэр Ѣыклашагъэх. Зеклохэм шхъадж ыгырхырэ мэкъамэр кыщырахы. Аш фэшхъафэу, мыжъо налмэс-налкъутацац (пещерный жемчуг) Ѣызэбгэлэгъун пльэкъышт. Ипчагъэкіэ з хуухэу гъочIэгъым кыщычагъотэгъагъэх. Непэ Нежнэм кыщыгъэлэгъяга-гъэр Урысыемкіэ анах инхэм ашыщ.

— Налмэс-налкъутацацкіэ сыда зыкъеджагъэхэр? Джэуапыр кызызэрикы. Игъэпсыкіэ жемчуг шыыпкъэм фэд. Къупшхъэз такырыр зыгорэущтэу гъочIэгъым кычIэфагъ. Уахтэм даклоу ятлэр къепкыллагъ, ар мыжъо хъужьыгъэ. Къупшхъэр ыкъоц хуугъэ, — къелутэ Петр Фешиным.

Мыжъохэкіэ гъэшлэгъонхэм ягъэпсын зы нэгъэуплэгъуки гъочIэгъым Ѣызэпсыгъэр. Шхъашыгум къифэрэ псы гъуатклохэр аш ишыхъатых. ЧычIэгъым училэтифэ а зы уахтэм блэгъигъэм зыщигъэбгыаз ыкъи итарих гъэпсыгъэ зэрххэурэм ултырлээн ольэкы.

ГъочIэгъым ыкъем ыцлэ къызтекыгъэр зеклохэм нэрилэгъу афэхъу. Клашьом кыщыкыре мыжъо псыгъо кыххэхэм ар хъятаир. Шэнэгъэлэжхэр ахэм спагеттикіэ яджэх. Зэрэмаххэм нахь хэмийлээу уанэсэйнэу игъо уимыфээ зэпкъыкых. Джащ пае Нежнэркіэ еджагъэх.

**НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр
АНЦОКЬО Ирин.**

Тиконцертхэр

Орэдьир игущыІЭ щэжъынчы

Урысые эстрадэм щыцэрилоу Владислав Косаревымрэ Адыгэ Республикаем и Къэралыгъо филармоние исимфоническомэ оркестрэрэ зэгъусэхэу концерти 2 Мыекъуапэ кыщатыгъ.

Владислав Косаревыр Адыгэ геим иныбджэгъушу. Ильэс пчагъэ хъугъэу тиреспублике къэкло, иконцертхэр лъэшэу тыгу рехых.

АР-м и Къэралыгъо филармоние исимфоническомэ оркестрэ идирижер шхъаїа, Адыгэ Республикаем изаслуженна артистэ Аркадий Хуснировым, симфоническомэ оркестрэм ихудожественнэ пащэу, Урысыем, Къэбэртэе-Бэлъкъарым язаслуженна артистэу Темыркъэнэ Петр творческэ зэпхыныгъэхэр Урысыем иартистхэм адашынхэр шэнышу афэхъугъ.

Республикэм и Къэралыгъо филармоние ипащэу, Урысыем изаслуженна артистэу, Адыгэ Республикаем, Темыр-Осетиум

тистэу Владислав Косаревыр Москва викилыгъ, иорэдхэмкэ тигъэгушло шлоигъюу концерти 2 Мыекъуапэ кызэрэштигъэр юфшэгъешхуу фэтэлэгъу.

Я ХХ-рэ лэшэгъум советскэ ыкыл 1951-ын къэрал эстрадэ орэдхуу къаоштыгъэхэр пчыхъэзахъэм щызэхэтхыгъэх. Итальяныбзэклэ, нэмикл бзэхэмкэ орэдхэр кышиуагъэх.

**— Советскэ Союзынрэ
Икыл къэралхэмрэ аща-
усыгъэ орэдхэр зээгъап-
шэхээз, «мыр нахь дэ-
гъу» къышыуасюарэн.
Орэд пэпчъ гупшиыс
хэхыгъэ хэсэльягъо. Со-
вет хабзэм ильэхъан**

саравым. — *Орэдым илу-
ныгъэ мэхъанэу илэр
къыдгурэло. Щыэны-
гъэм сид фэдиз зэ-
хъокыныгъэ фэхъугъэ-
ми, орэд къэтющт, ти-
гупшиысэхэр цыфхэм
алтынгъээсэцтых.*

ШогъэшІэгъон

В. Косаревым исэнхъялт шогъэшІэгъон. Урысыем музыкаемкэ иакадемиу Гнесинхэм ацэ зыхырэр кыуухыгъ. Кремлэм, П. Чайковскэм ыцэ зыхырэ къэралыгъо консерваториим, фэшъхаяфхэм орэд къашиуагъ. Концерт хэхыгъэхэм ахэлажээз эстрадэм щызэльашIагъ. 2009-рэ ильэсым кышигъэжъягъу изакьюу концертхэр къетых.

Искусствэм зэрэфэлажъэрэм фэшI дышье медальир кыфагъэшшошагъ. Фестиваль-зэнэкъокуухэм лауреат ашыхъугъ, щытхууцлабэ кыфаусыгъ.

Щыэныгъэр къаIуатэ

— Эстрадэ орэдхэм щыэныгъэр къаIуатэ,
— къытиIуагъ Владислав Косаревым. — Искус-
ствэм пытэу хэуцогъэ
композиторхэр тиIа-
гъэх, тиIэх, тарэгушо.

А. Фларковскэм, Е. Мартыновым, В. Шайнскэм, А. Броневицкэм аусыгъэ орэдхуу хъарзэ фыжыым, ным, цыфым гушуагъо кыфэзыхырэм, фэшъхаяфхэм афэгъэхыгъэхэр В. Косаревым кышиуагъэх. «Лъэмиджхэр» зыфилоу А. Баджанян иорэдэ зэхахъэм щытш. Д. Тухмановым, Муслим Магомаевым яорэдхэри В. Косаревым кышиуагъэх, тарихъэу апильми къатегущыIагъ. Кино-

фильмэу «Кавказская пленница» зыфиорэм щытурэ мэкъамхэр Кавказым ильэпкэ музыке зэрэдийштэхэрэ кыхигъэшшизэ, артистым зэгъэшэнхэр ёшыгъэх. Магомаевым кылоштыгъэ орэдхэр гум пэблагъэху ёшыгъэхэм кызэрэхэнагъэхэм артистым осэ ин ритигъ.

Композиторэу Д. Тухмановырэ тхаклоу В. Харитоновырэ зэдаусыгъэ орэдьибэ тарихым хэхъагъ. «Теклоныгъэм и Маф» зыфиорэр лэшэгъухэм ахэклоIэштэп. Мы нэбгыритул яорэдхэр зэлтэшэ зэрэхъугъэхэм кыпкырыкыIизэ, В. Косаревым «Налетели вдруг дожди» зыфиорэр кыхигдэгээ.

Р. Паулс, А. Морозовым, фэшъхаяфхэм яорэдхэр гум кылыгъиIэсихэу зэхэтхыгъэх.

Адыгэим фэгъэхъыгъ

Композиторэу Анзорыкъо Чеславэрэ тхаклоу Къумпыйл Къядырбэчэр яорэдэу Адыгэим фэгъэхъыгъэр Владислав Косаревым мэкъе Iэтыгъэклэ кызыхедзэм, залым чэсчэр къэтиджыгъэх, дежьуугъэх.

— *Орэдым хэль гу-
щыIэхэр пытэх, гүшиIуа-
гъом уфац, — къыти-
Iуагъ Владислав Косар-
евым. — Лъешэу сыгу
рихырэ орэдьир Мые-
къуапэ кызэрэшыIуа-
гъэм сэри сиIэгушуагъ.
Адыгабзэкли орэд къэ-
лон симурад.*

Къэралыгъо гъэпсыкэ илээ Адыгэир зыпсэурэр 2022-рэ ильэсым игъэкотыгъзу зэрэхдэгъэунэфыкыIыщтым артистыр ёшыгъуаз, республикэм тапэки орэд кыфило шлоигъу. 2022-рэ ильэсым, тыгъэгъазэм Мыекъуапэ концерт кышиитынэу зэрэфаэр пчыхъэзахъэм кышиIуагъ.

Нэпэепль сурэтхэр пчыхъэзахъэм аштырахыгъэх. Артистыр симфоническомэ оркестрэм, искусствэр зышгъэшэгъонэу къедэуугъэхэм зэрафэрэзэр изэфхысыжхэм кыащихигъэштыгъ.

Опсэу, Владислав! Уиорэдхэмкэ тыгъэгушуагъ, уимурадхэр кыбдэхъунхэу пфэтэо.

ЕМТЫЛЬ Нурбий.

— Аланием янароднэ артистэу Къулэ Мыхамэту кытиуагъ республикэм исимфоническомэ оркестрэ тигъэгъазэм и 16 – 17-м концертхэр Шъачэ кызэрэштиштхэр.

— *Къэралыгъо гъэпсыкэ илэу Адыгэир зыпсэурэр ильэси 100 зэрэхъурэм фэгъэхъыгъэ концертхэр Шъачэ имызакьюу, нэ-
мыкъ къалэхэм, шъо-
лырхэм къащытты-
щых. Адыгэ Республи-
кэм икомпозиторхэм аусыгъэ произведенияхэр оркестрэм ыгъэжын-
чищых, — кытиIуагъ
Къулэ Мыхамэту.*

Филармонием итворческэ купхэм Адыгэим июбилей ехылIэгъэ пчыхъэзахъахъэхэр зэхашхэху аублагъ. Ансамблэу «Ошутенэм» тигъэгъазэм и 14-м филармонием концерт кышиитышт.

Цыфхэм альгъээсэ

Карелием изаслуженна ар-

Хъасанэкъо Мурат фэгъэхъыгъ

«Ошъутенэм» щызэхащэ

Дунаим самбэмкэ гьогогу 11 дышъэр къыщыдэзыхъыгъэ батырэу Хъасанэкъо Мурат фэгъэхъыгъэ хэгъэгу турнирыр ятфэнэрэу тыгъэгъазэм и 12-м Мыекъуапэ щыклошт.

— Ильэс 18-м нэс зыныбжъхэр самбэмкэ алтырэгүум щызэбэныштых, — къытиуагь зэнэкъоюм изэхэшэцкло куп хэтэу, Адыгэ Республикаем самбэмкэ испорт еджалпэ илаштэу, спортымкэ дунэе класс зилэ мастерэу Делэкъо Адам. — Санкт-Петербург, Нижний Новгород, Къалмыкъым, Къыблэм, Темир Кавказым, нэмийхэм бэнэклуи 150-м нахьыбэ къарыкышт.

Урысыем и Къэралыгъо Думэ идепутатэу, дунэе спортым щызэштых.

Лашаэрэ Хъасанэкъо Мурат общенене юфышешху, спортым зегъэушомбгъугъеням чанеу хэлажэе, ныбжыкъэхэм щысэшш афхэу.

Адыгэ Республикаем испорт Унэшху «Ошъутенэм» щыклошт зэнэкъоюм нэрылпэгъу Іэпилэгъхэр щагъэпсыгъэх. Урысыем, Адыгейм язаслужене тренерэу Хъот Юнис зэхахъэр зэришшэцт. Самбэм, спортышом яхылпэгъе къэбар гъэшлэгъонхэр къылотэштых.

Баскетбол

Пчъагъэхэр бащэх

«Русичи» Курск – «Динамо-МГТУ» Мыекъуапэ – 102:99 (28:30, 25:19, 25:26, 24:24).

Тыгъэгъазэм и 4-м Курскэ щызэдешшагъэх.

«Динамо-МГТУ»: Чичайкин – 22, Суслов, Рябов – 6, Александров – 15, Гапошин – 22, Турэ – 10, Сизов – 14, Кочнев – 10.

Суперлигэм иятлонэрэ куп щешшэрэ баскетбол командэхэм язэлукъэгъу зыхыштыр къэшлэгъуаеу къуагъэ. Адыгейм иешшаклохэр бисынхэм апэ итхэу къыхэклигъ. Зэнэкъоюм иклем пчъагъэргумэклыгъу щылтыкъуащтыгъ.

П. Сизовым хъагъэм Iэгугаор редзэ, пчъагъэм очкоуи 3 хегъахъо – 80:81-рэ, такъики 7 фэдиз къэнагъ. Пчъагъэр 83:84-у

П. Сизовым иклерикэй очкоуи 3 къытхехы – 83:87-рэ. Такъики 2-м нахьыбэ къэнагъэу пчъагъэр – 93:93-рэ. Ю. Рябовым хъагъэм Iэгугаор редзэ – 98:96-рэ. Зы

такъикъым нахь макл къэнагъэр. Бысынхэм яшлаклоу Казюлиным пчъагъэм хегъахъо – 99:96-рэ. Нэгъэуплэгъоу 17 къэнагъэу А. Гапошиным очкоуи 3 дзыгъор егъэцаклэ, ау хъурданэм Iэгугаор ифагъэп. И. Александровым пчъагъэм тазыр дзыгъокэ хегъахъо – 101:99-рэ. «Русичи» ылпэклэ кильти, хъагъэм тазыркэ Iэгугаор идзагъ – 102:99-рэ. Нэгъэуплэ

Зэлукъэгъум иклем Рябовыр, Чичайкиныр, Александровыр, Турэ, Гапошиныр гулагъэх, ау теклонигъэр бисынхэм ахыгъ.

Ятлонэрэ зэнэкъоюр

«Русичи» – «Динамо-МГТУ» – 115:88 (31:21, 22:24, 29:23, 33:20). Тыгъэгъазэм и 5-м Курскэ щызэлукъагъэх.

«Динамо-МГТУ-м» къыхэштыгъэхэр: Кочнев – 27, Гапошин – 20, Сизов – 16, Александров – 8.

Хэт тыйдэ щыла?

1. «Тамбов» – 29
2. «Динамо-МГТУ» – 25
3. «Металлург» – 24
4. «БАРС-РГЭУ» – 22
5. «ЧелБаскет» – 21
6. «Русичи» – 20
7. «Чеб.Ястребы» – 20
8. «Новомосковск» – 19
9. «Динамо» Ст – 19
10. «Нефтехимик» – 18
11. «Мицубаскет» – 17.

Шунаэл тешшудз: командэхэм ёшэгъоу ялагъэр зэфэдизэп.

Тыгъэгъазэм и 8 – 9-м «Динамо-МГТУ-р» Тула хэкум щылукъэшт командэу «Новомосковскэм».

Ухъумэн юфыгъохэр «Динамо-МГТУ-м» нахь дэгъоу ыгъэцэклэнхэу, финалым хэфэнэу фэтэло.

**Зэхэзышагъэр
ыкИ къыдэзыгъэкыр:**
Адыгэ Республикаем лъэпкэ Иофхэмкэ, Иэкыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкэгъухэм адьярээ зэпхынгъэхэмкэ ыкИ къэбар жуутгээм иамалхэмкэ и Комитет Адрессыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыИр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
Редакцием авторхэм
къалихырэп А4-кээ
заджэхэрэ тхъапэхэу
зипчыагъэкэ 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлтээ, шрифтээр
12-м нахь цыкунуу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхъагъэхэр редакцием
зэкегъэкложыхъ.
E-mail: adyvoice@mail.ru

Зышаушыхъатыгъэр:
Урысы Федерацем
хэутиш Иофхэмкэ, тел-
радиокъэтын-
хэмкэ ыкИ зэлъы-
Иэсикэ амалхэмкэ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
Чыпэл гъэроры-
шап, зэраушыхъатыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зышыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**ЗэкIэмкИи
пчъагъэр
4302
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 2520**

Хэутиным узшы-
кцэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр
18.00
Зышыкцэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шъхьайэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шъхьайэр
игуадзэр
Мэшлцэко
С. А.

Пшъэдэкырж
зыхырэ секретарыр
ЖакIэмкью
А. З.